

Zakaj železniški kralj podpira Al Smitha?

Arthur Curtis James se je izrekel za Al Smitha.

Chicago, Ill. — Ako največji železniški magnat napravi obljubo, da bo podpiral v predsedniški volilni kampanji Al Smitha, tedaj se zdi, da ve, na kateri strani se bo kruh mazal z maslom. Govoril bo mogoče o prohibiciji, a njemu je tudi znano, da predsednik kontrolira imenovanja v meddržavno trgovsko komisijo.

Arthur Curtis James je izjavil, da bo podpiral Al Smitha kot predsedniškega kandidata. To izjavo je kmalu podal, ko je v javnost prodrla vest, da bo nekakšna zapadna družba delala na konsolidacijo zapadnih železnic. Ta vest je povedala, da se konsolidirajo železnice Southern Pacific, Northern Pacific, Great Northern, Burlington, Western Pacific in Denver & Rio Grande pod Jamesom, multimilijonarjem, ki je kupil železnice s področjem bogastvom.

Dne 9. julija 1926 je Federalizirani tisk poročal:

"Bogastvo, ki so ga delavci nagromadili z delom v bakrenih, srebrnih in zlatih rudnikih, je pripomoglo, da si je en sam človek na poljedelstvo. Zedinjenje železnice in železniških prog v Združenih državah. V splošnem se ceni, da ta bakreni gospod gospodari nad 38,575 milijami železnice so bile nekdanj deloma lastnina Gouldovih, Hillovih in Harrimanovih železniških sistemov. Po izjavi enega njegovih drugov ni čas več daleč, ko bodo te železnice poznane kot Jamesov železniški sistem."

Več ko dve leti kasneje je dnevnik "New York Times" z dne 23. avgusta 1928 dejal: "Konsolidirani obrat transkontinentalnih železnic vključuje železnice Great Northern, Northern Pacific, Chicago, Burlington & Quincy in Southern Pacific, obsegajo praktično skoraj vse druge železnice, ki so delale konkurenco pri prevažanju tovora imenovanim železnicam, se zdi, da je na vidiku naznanilo važnih izprememb upravnega osebja raznih železniških kompanij. Predlagani železniški sistem bo služil Združenim državam zapadno od reke Mississippi. Železniške proge bodo merile približno 38,500 milj."

Dnevnik "Chicago Daily Tribune" prinaša sugestijo, da Arthur Curtis James, lastnik precejšnjega števila železnic Great Northern in Northern Pacific, ki kontrolira Burlington, lastuje tudi precejšnje število delnic Southern Pacific, Atchison, Topeka & Santa Fe in drugih zapadnih železnic, zaradi tega podpira mr. James gibanje za mir in tesnejše sodelovanje vseh železnic kalifornijskega železniškega prometa.

Rešanje predsednikov železniških družb pokazuje, to prizna celo Wall Street, da so predsedniki železniških družb podporniki par odločujočih multimilijonarjev. Prestavljajo in menjajo jih kot zalogo. Prva sugestija za združevanje železnic je došla pred par leti, ko je T. M. Schumaker, zastopnik kontrole za prevažanje bakra, postal načelnik obrata na Western Pacific železnici. Ob istem času je James prišel v direktorij in s sabo je potegnil Holdena, predsednika Burlington in Colorado Southern železnice, Gormana, predsednika Rock Island železnice, in Winthrop Aldricha, zastopnika Rockefellerjevih železniških interesov.

Zdaj je Holden postal predsednik eksekutive Southern Pacific železnice. Drugi višji železniški uradniki, ki so prizadevali zaradi tega rešanja, so Budd, predsednik Great Northern železnice, Donnelly, predsednik Northern Pacific železnice, in Shoup, podpredsednik Southern Pacific železnice.

Veliko bolj važno kot ta manipulacija kapitalistov, je učinek na poljedelstvo. Zedinjene železnice pomeni odpravo konkurence. Malo več kot pred enim letom je železniški mešetar F. J. Lisman sugestiral, da železnice na severozapadu potrebujejo carja, da bodo imele še več dobička.

Zdi se, da se Arthur Curtis James razgalja kot bodoči železniški car zapadnih železnic. Ako se bo Al Smith strinjal z njegovimi nazori glede vozne na zapadnih železnicah, tedaj farmarji ne bodo imeli nobenih koristi od zakonov v pomoč farmarjem.

Fašistovska disciplina izvajana tudi v Ameriki

Fašisti v tujemstvu morajo pošiljati svoje otroke v italijanske šole.

Washington, D. C. — Kako Mussolini izvaja fašistovsko pravilo tudi v Ameriki, pokazuje Buletin prostozidarjev škotskega obreda z dne 10. septembra t. l. v članku, ki ga citira iz dnevnika "Christian Science Monitor." Članek se bavi z navodili, ki so bila izdana za fašiste, ki živijo zunaj Italije.

Ta navodila določajo, da morajo fašisti v tujemstvu pošiljati svoje otroke v italijanske šole. V Ameriki so te šole večinoma cerkvene. To morajo italijanski fašisti izvajati, da njih otroci ostanejo zvesti in lojalni fašizmu. Fašista, ki se v tujemstvu ne podvrže pravilom fašistovske organizacije, je treba naznaniti fašistovskim oblastim v Italiji, da se kaznuje, ko se vrne domov. Fašisti, ki živijo v tujemstvu, morajo nositi fašistovski znak, izjema le velja za dežele, kjer zakoni to prepovedujejo.

Politična revolta črncev na jugu

Republikanski političarji so uvedli preiskavo.

Washington, D. C. — Časniški poročevalci republikanskih listov v tem mestu so bili instruirani, da uvedejo preiskavo in ugotovijo vzroke politične revolte, ki se pojavljajo med črnci proti Hooverju in republikanski stranki. Vpliv klanovcev v republikanski organizaciji se smatra za enega izmed vzrokov revolte.

Nestrpnost klanovcev proti črncem se najbolj očituje v državah, v katerih je zamorsko prebivalstvo v večini, vzhodu pa kontrolirajo vse važnejše politične urade belopoltniki. Naravno je, da se črnci bori proti temu zapostavljanju in ker je za to situacijo v prvi vrsti odgovorna republikanska administracija v zvezni vladi, je njih politična revolta proti stranki umiljiva.

Republikanci so skušali z "darovi" pridobiti nekatere vplivne politične voditelje pred republikansko narodno konvencijo, da bi se zavzeli za Hooverja. Rush Holland, republikanski političar, je bil zelo velikodušen z "darovi". Nekateri voditelji črncev so prejeli od njega po dva tisoč in več dolarjev ter kopice lepih obljub na dobičkonosne politične službe. Vse to pa ni veliko spremenilo politične situacije in republikanska stranka se sedaj pripravlja za ustanovitev "belopoltnih" republikanske stranke na jugu, za katero namerava pridobiti lastnike velikih plantazij, bankirje in pleteninarske podjetnike.

Glavna voditeljica politične revolte proti Hooverju sta Claude McKay, znan zamorski pesnik in pisatelj, ter Philip Randolph, organizator postrežkov v Pullmanovih vozovih. McKay je lansko leto obiskal Rusijo, kjer je bil dobro sprejet. Randolph pozivlja zamorske volilce, naj prenehajo služiti in se klanjati belopoltnim političarjem in jih navdušuje za lastno politično organizacijo, ako si hočejo pridobiti ekonomsko in politično svobodo.

Umoril tri iz maščevanja.

New York. — Joseph Lattuca, ki je bil strežnik v nekem hotelu, je v petek priznal, da je iz zasede streljal in ubil John Polzeila in njegova dva nečaka, katere je smatral krivim, da je bil odlovljen iz službe.

POSREDOVALNICE V NEW YORKU V PREISKAVI

Spravila bo marsikaj gnilega na beli dan.

New York, N. Y. — V mestu New York ni nič manj kot 886 posredovalnic za delo. Te so s svojim početjem izvale tak vihar protestov proti sebi, da industrijska komisija preiskuje razmere. Dvadesetno zaslišanje v New Yorku, Buffalo, Rochesteru in drugih mestih spravi mogoče toliko gnilebo na dan, da porože peroti posredovalnic za delo.

Odlok najvišjega zveznega sodišča prepoveduje državam uravnati pretirane pristojbine, ki jih zahtevajo te posredovalnice od brezposelnih delavcev. Zato bo komisija vpoštevala najbrž ustanovitve državnih posredovalnic za delo.

Dr. John B. Andrews je priporočil, da se pristojbine za dovoljenje povzročijo do \$25 na sto dolarjev, da se ne ustanovljajo posredovalnice, ki čez noč izginejo. Neka priča je izpovedala, da podjeten človek s sto dolarji v žepu lahko ustanovi posredovalnico za delo. Ko je plačal stanarino za mesec dni naprej, lahko prične izjemati brezposelne delavce za zadnje cente, ki jih imajo v žepu.

Dr. Andrews je dejal pred komisijo, da bi ne smeli biti nihče prišljenj plačati za privilegij, da dela. Kritiziral je ostro najvišje zvezne sodnike, ker so državno postavno pregledali za neustavno. Razsodba sodišča sloini na nepopolni razpravi in na pacifnih informacijah. Trije sodniki, ki poznajo industrijske razmere, so glasovali nasprotno.

Sodišče je smatralo posredovalce za delo, da opravljajo iste funkcije kot mešetarji v zemljiški trgovini ali posredovalci v drugih trgovinah. Ampak delavci, ki išče delo, se ne more primerjati s človekom, ki kupuje hišo ali zemljišče. Delavec ima kopo soestrudanih in lačnih otrok, tisti, ki kupuje zemljišče jim nima, ampak ima denar v žepu, se je naglašalo pred komisijo.

O'Hanlon, tajnik Newyorške delavske federacije, je podpiral stališče, ki ga je zavzel pred komisijo dr. Andrews. Delavske strokovne organizacije so zahtevale, da legislatura uravna posredovalnice za delo, da ne bodo pošiljale brezposelnih delavcev tje, kjer sploh ni dela.

Louisa Odencrantes, načelnica ženskega oddelka državne posredovalnice za delo v New Yorku, je izpovedala pred komisijo v detajlih, kako so se delodajalci pritožili, da so bili predstojniki departamentov za najemanje delavcev v njih podjetju včas ujeti, da so delali v sporazumu s posredovalnicami za delo. Dogovorili so bili tajni. Dogodilo se je, ko je delavec vprašan za delo v apartamentni trgovini, da so mu rekli, naj se obrne na privatno posredovalnico za delo.

Največje zlo je to, je rekla gdca. Odencrantes, da se od brezposelnega delavca zahteva pristojbina naprej za službo, ki pogostokrat še ne eksistira. Delavec ne dobi nazaj svoje vplačane pristojbine, ampak obljubi se mu, da dobi prvo izpraznjeno službo. Delavec ne protestira, ker se boji izgubiti problematično službo in dogodi se, da izgubi vso pristojbino.

Delavski vodja umri.

Quincy, Mass. — James Duncan, prvi podpredsednik Ameriške delavske federacije in bivši predsednik Mednarodne zveze granitosekrov, je 14. t. m. umrl v starosti 71 let. Ko je Gompers umrl, je Duncan kandidiral za predsednika federacije.

Green apelira za omojitve imigracije

Predsednik A. F. of L. dejal v Chicagu, da morajo meje ostati zaprte tujerodnim delavcem.

Chicago. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je 14. t. m. na konvenciji unije železniških signalistov apeliral na organizirano delavstvo Amerike, naj podpira program federacije glede nadaljnjega izključevanja imigrantov iz Združenih držav.

Rekel je, da federacija se strinja z modifikacijo naseljskega zakona v toliko, da se dovoli najbližnjim sorodnikom naseljenec vstop v svrhu, da se združijo raztrgane družine, ampak sodniki naj pridejo kot prvi na račun kvote. Posebne izjeme za nje ne sme biti.

Green je tudi kritiziral kompanije unije in se izrazil zelo optimistično glede uvajanja petdnevnika v tednu.

Tornado podri Rockford

Mnogo mrtvih, stotine ranjenih in milijone dolarjev škode. — 253 mrtvih na Portoriku in prebivalstvu grozi lakota.

San Juan, Portoriko, 16. sept. Do danes so našli 253 mrtvih oseb v San Janu in drugih portorikanskih mestih, ki so žrtve tropičnega viharja. Gmotna škoda se računa na 50 milijonov dolarjev.

Miami, Florida, 16. sept. — Tropični orkan, ki je zadnje dni rušil mesta, potapljal ladje in ubijal ljudi v Portoriku in drugih otokih Zapadne Indije, je danes pridrel na južni konec Floride in strašno demoliral obrežje v širokosti 50 milj. Vihar, ki še vedno drvi sto milj na uro, je izoliral Palm Beach in druga zimska letovišča ameriške rivijere. Da li je kaj mrtvih, še ni znano.

Rockford, Ill. — Nedeljsko poročilo se glasi, da je dosegel znanih osem mrtvih in šest je še vedno pogrešanih v Rockfordu.

Rockford, Ill. — Tornado, ki je prihrumel v petek popoldne, je v nekaj sekundah spremenil industrijski del Rockforda v razvaline, med katerimi je obležalo mnogo mrtvih in ranjenih. Do polnoči so prinesli na plano šest mrličev; manjka še 15 do 20 delavcev, ki se niso vrnil iz tovarov, katere so porušene.

Vrtinec je najbolj udaril oni del mesta, kjer so tovarne in kjer so stanovanja delavcev. Nekatero tovarno za izdelovanje pohištva, orodja in strojev so popolnoma demolirane, druge pa razkrite ali drugače poškodovane. Pravtako je s hišami. Približno dvesto hiš je prekušenih, razkritih ali drugače razbitih, da niso več za okupacijo. Samo na hišah je milijon dolarjev škode, dočim imajo tovarnarji pet milijonov izgube. Okrog tisoč delavcev je prizadetih.

Razdejani del mesta je bil prv noč v temi, kajti električne žice so bile potrgane. Čim je nastopil mrak, so se pojavili tatovi in mestni župan je brž apeliral na guvernerja za milico.

San Juan, Portoriko, 16. septembra. — Tropični orkan, ki je v četrtek divjal po otoku Portoriku, je bil najhujši v zadnjih 50 letih. Milijone dolarjev je škoda in tisoče ljudi je brez strehe. Vse podrobnosti še niso znane, ker je brzjavna in telefonska zveza dočela uničenja. Prebivalci v San Janu in drugih mestih ogroža glad. Bolniki so v velikih stiskah.

Ameriška vlada je včeraj poslala bojne ladje z zdravniki, bolničarkami in zdravili v San Juan.

ZELO NIZKE MEZDE V INDUSTRIJI RADIA

Pa tudi delo je sezonsko, čezurno delo se ne odškodni posebej.

Washington, D. C. — Nizke mezde, sezonsko zaposlenje in čezurno delo brez posebne odškodnine so dobrote za delavce, ki jih pripaša radio—ta najnovejša industrija. Tega se ni izmislil kakšen socialist, radikalec ali delavski agitator, ampak tako poroča statistični delavski biro Združenih držav, ki je sestavil svoje poročilo na podlagi obsežnih študij.

Biro je preiskal razmere v tovarnah, ki izdelujejo aparate in opremo za govorjenje in za sprejemanje električnih valov.

Delavci, ki izdelujejo instrumente za oddajo govorov, glasbe itd., zaslužijo po \$12.93 na teden. Izdelovalec orodja, matice za stroje, zaslužijo do \$41.88 na teden. Povprečni zaslužek vseh delavcev v tej stroki industrije je \$22.87 na teden.

Delavci, ki kavišajo in razpošiljajo radiopremo, zaslužijo \$16.26 na teden. Delavci, ki izdelujejo matice za stroje in orodje itd. pa zaslužijo v tem oddelku industrije do \$41.79 na teden. Povprečni zaslužek na teden za vse je \$24.

Preiskanih je bilo 18 podjetij, ki izdelujejo opremo za oddajanje glasov. V trinajst podjetjih so delavci za čezurno delo prejeli še posebej odškodnino, v drugih pa ne. Povprečni delavni čas je 45.5 ur na teden.

Pri produkciji sprejemnih aparatov je zaposlenih 10,070 uslužbencev in uslužbenk, od katerih je 5,845 delavcev. Pri produkciji je povprečna tedenska meza \$23.25 na teden. Teh vrst podjetij je 23 in v 13 podjetjih so posebej odškodili čezurno delo.

Sodnijski milni meljoje počasi

Sodniki so premalo energični, pravi direktor komisije za preučevanje zločinov.

Chicago. — Nad devetnajsto slučajev, radi katerih se imajo vršiti sodnijske obravnave, čaka na rešitev v sodišču za kriminalne zadeve. Kljub temu se pa sodnikom, ki so dolženi za te obravnave, prav nič ne mudi z delom. Mnogo teh sodnikov posveti svojemu poju le četrti ali pol tedna in pridejo v sodnijske dvorane, ostale dneve pa porabijo za druge stvari. Tako izjavlja Henry Barret Chamberlin, direktor komisije za preučevanje zločinov.

Vrhovni sodnik William V. Brothers je v zadnjih petih mesecih porabil le 258 ur za sodnijske obravnave. Še slabši rekord ima sodnik John P. McGorty, ki je v tem času prebil 234 ur v sodnijski dvorani. Približno enak rekord more pokazati več drugih sodnikov. Najpridnejši se je pokazal sodnik Harry B. Miller, ki je v istem času posvetil 516 ur sodnijskim postopom.

Chamberlin pravi, da sodnikom primanjkuje energije za izvrševanje njih dolžnosti. Krivda za odlaganje sodnijskih obravnav leži tudi na odvetnikih, ki se poslužujejo vseh mogočih tehničnih trikov, da onemogočijo hitro rešitev sodnijskih slučajev.

Mott se izjavil za Hooverja.

Grand Rapids, Mich. — Charles S. Mott, podpredsednik General Motors korporacije, se je teden dni izjavil, da bo podpiral Hooverja v njegovi predsedniški kampanji.

Sovjeti ponovno vabijo inozemski kapital

Moskovska vlada omilila koncesije pogodbe in ponudila kapitalistom nova polja za izkoriščanje.

Moskva, 15. sept. — Sovjetska vlada je sredi naznanila drastično spremembo v svojem programu koncesij za tujezemski kapitaliste, ki hočejo investirati svoj kapital v Rusiji. Sprememba je v prid kapitalistom. Sovjetska vlada naznanja, da je več industrij v sovjetskimi republikah, ki so bile doslej pridržane sovjetskemu obratovanju in izključene od koncesij, zdaj odprti izkoriščanju po tujih kapitalistih.

Naznanilo se glasi, da vlada "v svrhu populariziranja tujezemskih koncesij in da se prvotnim več kapitala v sovjetsko unijo" v kratkem času objavi popoln seznam novih koncesij.

Nove koncesije, ki nudijo tujezemskim kapitalistom posebne privilegije, se tičejo rudnikov in izdelovanja strojev, lesne kaše za papir, avtomobilov, umetne svile in ustrojenega usnja. Nadalje so na razpolago koncesije na poljih transporta, produkcije goriva, električnih aparatov, lesnih izdelkov, pridelovanje bombaža in sladkorja, mlekarstvih produktov in stavbinske konstrukcije.

Kapitalistom, ki vzamejo koncesije, bo dovoljeno importirati surovine carine prosto za gradnjo tovarov v Rusiji, če dotičnega materiala ni na razpolago v Sovjetski uniji. Vsa kapitala za konstrukcije in opremo novih tovarov mora priti od zunaj, karneje pa smejo koncesionarji porabiti del svojega dobička za povečanje in izboljšanje svojih podjetij v Rusiji.

Versko-politična mešanica na jugu

"Glas za Smitha je glas za rimskega papeža," je govoril biogotnih demokratov.

Richmond, Va. — Vera je glavno vprašanje v letošnji predsedniški volilni kampanji v državah na jugu, kjer je "solidarna demokracija" letos raztrgana na dvoje kakor že ni bila več kot pol stoletja.

Petinsedemdeset odstotkov opozicije proti Smithu v Virginiji je radi njegove katoliške vere in 25 odstotkov radi prohibicije. In tega ne prikrivajo nikjer. Republikanci sicer odločno izjavljajo, da so njihove roke čiste, kar se tiče verske propagande — ampak na tihem so zelo zadovoljni, da je tako.

Propaganda vodi južni metodisti, baptisti in episkopali. Metodistovski škof Cannon, ki je že 60 let star, je dan in noč na potovanju po južnih državah in povsod grmi proti Smithu in papežu. Splošno volilno geslo po južnih državah je: "Glas za Smitha je glas za rimskega papeža."

Cannon citira papeške enciklike, posebno novejšo, v kateri je rečeno, da "izveličanje kristjanov je samo v rimsko-katoliški cerkvi."

Druge vrste kampanje je takozvana "šepetajoča kampanja" — in ta je najbolj razširjena. To se pravi, da agitatorji razširjajo od ust do ust razne stvari, ki se jih ne upajo tiskati. Med temi govorilci je "tajna prisega" Kolumbovih vitezev. Smithova zaobljuba, da on smatra vse nekatoliške otroke za nezakonske, nakar jih razlasi, ko bo predsednik — dalje metode katoliškega bojkota proti nekataličanom in razne govorice o "katoliških nigrjih". Na dnevnem redu so tudi nelepe pripovedke o Smithovi ženi.

Taka je letošnja volilna kampanja v Ameriki.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se na vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$2.00 na pol leta; Chicago in Cileo \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta, in na inostranstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglepaju n. pr. (Aug. 31-1928) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Pomnite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

NAŠA STROJNA DOBA.

Stroj danes dela v tovarnah, rudnikih, pristanih na zgradbah in na polju. Stroj je danes povsod v produkciji, a stroj je samo producent in ne konsument. On ne potrebuje hrane in obleke, on ne zahaja v gledališča, v šole in cerkve, ampak samo producira in producira blago, ki ga ne potrebuje za svoj obstanek. Zdi se, da kapitalisti niso še tega spoznali in da še vedno živijo v domišljiji, da lahko le producira in producira, pa se bodo profiti stekali v njih blagajne. Ampak stvar ni taka, kot si kapitalisti ustvarjajo sliko o nji.

Ako stroji le producira in producira, ne konsumirajo pa nič razen malo olja, da jih namažejo, tedaj mora biti toliko blaga, da to blago, pripravljeno za ljudi, ne pojde več izpod rok, ker so trgi preobloženi z njim. Ako se hočejo obdržati trgi poleg velike produkcije, je treba imeti tudi konsumente, da konsumirajo producira-no blago, če ne, mora zastati življenje v narodnem gospodarstvu.

Stroj ne dela sam od sebe. Pri njem mora biti delavec, ki pazi nanj, da dela in kako dela, dasiravno mogoče producira desetkrat toliko kot delavec, ki pazi nanj. Ako ta delavec pazi nanj deset ali osem ur, kako dela, mesto šest ali še manj ur, tedaj morajo stroji izdelati več, kot ljudje potrebujejo za svoje življenske potrebe in razvedrilo, prav zaprav več, kot lahko ljudje potrošijo za svoje življenske potrebe in razvedrilo. Kajti, če delavci delajo pri strojih po deset in osem ur dnevno, tedaj to pomeni, da precejšnje število delavcev ne dela, torej tudi nič ne zasluži za svoje življenske potrebe in razvedrilo. Kapitalisti danes tega ne realizirajo, dasiravno to leži na dlani, da lahko razume vsak človek, ki nima v glavi samih kosti, ampak tudi nekaj možganov.

Niti poljedelstvo ni izvzeto od strojne produkcije. Na obsežnih farmah je nekdanji poljski delavec dobival \$26 ali več, hrano in stanovanje na mesec. Ampak danes znesejo stroški za oranje enega akra na veliki farmi 27 centov, troški za mlativ in žetev enega akra pšenice pa 40 centov.

Za to ni prav nič čudnega, ako je danes okoli tri milijone zdravih in močnih ljudi, ki bi radi delali, pa ne dobe dela, brez dela. Iz tega se zopet logično sklepa, da najmanj petnajst milijonov ljudi, to je ena osmina prebivalstva, ne ve, kako se bo prehranila, kako oblačila, s kom plačevala svojo stanovanje.

Rudarska stavka je bila neizogibna. Prišla je zaradi nadprodukcije. Kapitalisti niso hoteli uvideti in spoznati dejanskega gospodarskega položaja v deželi, kajti njih možgani so bili preveč prepojeni z željami po pomnožitvi dobička. Organizirani rudarji so zastavljali in ljudstvu v Združenih državah izvršili veliko uslugo. Ljudstvo je postalo pozorno na to, kam vodi strojna produkcija, ako se ne omeje delavne ure pri strojni produkciji. Delavci, ki so podpirali stavkujoče rudarje, so pripomogli k temu, da ljudstvo v Združenih državah pride toliko prej do spoznanja napak sedanjega kapitalističnega gospodarskega sistema. Le s pomočjo te zunanje podpore je bilo mogoče vzdržati rudarjem v stavki toliko časa, da so bile oči ameriškega ljudstva obrnjene na rudarsko stavko in njene vzroke.

Organizirano delavstvo zahteva v interesu ameriškega delavnega ljudstva, da se industrije v Združenih državah reorganizirajo na podlagi sedanje strojne dobe, to je, da se delavne ure v industriji skrajšajo za toliko, kot to zahteva strojna produkcija.

S skrajšanjem delavnih ur se bo znižalo tudi število brezposelnih delavcev, končno se pa bo tudi povišala mezda.

Skrajšati je pa treba tudi število delavnih dni v tednu. Danes ne velja več geslo "šest dni dela v tednu in osem ur na dan." Danes postaja splošna zahteva: "Šest ur dela na dan in pet dni v tednu!" Zakaj bi delavec ne imel dveh praznikov v tednu, ko je dokaz doprinešen, da se lahko producira še preveč potrebnih in petih dneh v tednu, ako se dela le po šest ur na dan, in ko vidimo, da precej lepo število ljudi nič ne dela in ima praznik skozi vse leto, pravzaprav skozi vse svoje žive dni, a pri tem še udobno in razkošno žive.

Skrajšanje delavnih dnevni ur in števila delavnih dni v tednu je glavna in takojšnja zahteva strokovno organiziranega delavstva. Od te zahteve ne more delavstvo popustiti, dokler ni izvedena in vpoštevana povsod v industriji.

VESTI IZ NASELBIN

Nezgodna z avtom in drugo.

South Fork, Pa. — Zadnji moj dopis se je glasil iz Nanticocka, Pa., sedaj pa sem v označenem mestu, kjer sem se na Delavski praznik nahajal med svojo družino. Ker vem, da bo moj dopis izval kritiko, sem pripravljeno na vse, kar pride.

Najprej vam povem, zakaj se nahajam tu. Prvi vzrok je to, ker mi je prvič v mojem življenju odpovedal križ, in sicer na ta-le način: Ni bil moj namen, da obiščem svojo družino dne 4. julija, pa je slučaj nanesel, da sem mesto neke druge osebe prisedel jaz k rojakom iz Lloydela, ki so se nahajali v ravno isti naselbini kot jaz. Šofer in lastnik avta je bil Leopold Matičič, vozili pa smo se John Jereb, Jakob Jereb in jaz. Nič slabega slutec se odpeljemo rano zjutraj, ob 4. uri, iz naselbine Hanover proti domu. Ker pa nesreča nikdar ne počiva, je tudi sedaj stegnila svojo roko po nas. Ne dolžim brata Matičiča, da je namenoma napravil; nikdo ne more misliti kaj takšnega. Toda malo prehitra vožnja je že marsikaterega stala trpljenje in življenje. Tako smo še toliko srečno zavozili — to se je pripetilo predno se pride v Sun Berry — iz mosta čez reko, kjer je precej oster ovinek, pa smo prileteli v ograjo ob cesti. Mislim, da je bila v resnici naša sreča, da se ni še kaj hujšega pripetilo ob tej nezgodi. Vseeno pa je bilo dovolj za enkrat. Meni se je v trenutku zasvetilo v glavi in zaropotalo in v tistem hipu sem obstal nezavesten. Tako sem ostal približno eno uro, kakor je dejal pozneje brat Matičič. Med tem časom so odpeljali brata Jakoba Jereba v bolnišnico, ker je dobil težko poškodbo na levi strani glave in levo oko ima za vedno poškodovano.

Ravno ko sem se začel zavedati, je prišel še drugi ambulančni voz. Gledam okrog sebe in vprašam po Jakobu, o katerem so mi povedali, da ga imajo že na operacijski mizi. Šofer ambulance me je vprašal, kako se počutim in ako hočem z njim. Šele sedaj vem, da sem sedel na travi ves v krvi, kot bi bil lešen. Primes se za glavo in opazim precej veliko rano. Kaj mi je preostajalo, prišel sem in se odpeljal. Brat Jakob je še vedno ležal na mizi, ko sem prišel v bolnišnico. On je bil peti, jaz pa šesti tistega jutra, dne 1. julija, na operacijski mizi, pa je bilo še dokaj zgodaj, kajti naša nesreča se je pripetila ob 5. in pol. Toliko mesarjenja z ljudmi — vse žrtve avtov. Pa kaj zato...

Ne pišem tega z namenom, da bi brata Leopolda kritiziral, ali da bi mu kaj slabega želel. Ne, nikdar ne, ker je sam revež in je bil dober borec za unijo ter skrben oče svojih družini, kar tudi priča njegov krasen dom v Lloydalu. Na žalost moram reči, da je škoda, da se mora ta rojak sedaj potikati drugod za delom. Težko je za vse. — Naj omenim, da sta bila brata Leopold kot šofer in John Jereb srečna, kot nista dobila nobenih poškodb. Toliko težje pa je za Jakoba, ki je za vedno poškodovan. Obiskal sem ga že dvakrat in je drugače zdrav, prestati pa bo moral še eno operacijo na očesu. Želim mu, da ne izgubi očesa, kar mogoče ne bo.

To se je zgodilo radi trdne vere v unijo, ki pa je zaenkrat docela ugonobljena v centralni Penni, posebno v teh krajih. Krivda ni naša. Kar se mene tiče, rečem, da nismo imeli pravega vodstva, katero ni poznalo razmer, potem pa je še sledilo pcepčenje v organizaciji. Na vse to nismo dali počenega groša. Samo da se je delalo. Koliko časa, na to je redko kdo pomislil. In danes smo v razsulu. Se tisto malo harmonije, ki je sploh prevladovala, je šlo po gobe. — Henrik Petarič.

Tovariš v nesreči, gospod na varnem

Kako je pozdravil Italijan Zappi rdečo zvezdo "Krasina" dokler ni bil rojen, in kako se je obnašal na ladji po svoji rešitvi.

Ruski novinar Nikolaj Spanov, ki je spremljal "Krasina" na vožnji po severnih vodah, kjer so Rusi rešili Mariana, Zappija in Viglierijevo skupino, opisuje značilno obnašanje Zappija, na katerega je svojčas padla globoka senca zaradi Malmgreenove smrti.

"Krasin" je dobil od moskovske vlade povelje, da mora biti pripravljen na plovbo v treh dneh. Vsaka druga ladja bi se morala na tako ekspedicijsko pripravljati tedne in tedne. Stari poveljnik "Krasina" ni imel poguma in ni hotel prevzeti odgovornost za ladjo v takih okoliščinah. Zato ga je vlada odstavila in nadomestila z mladim kapitanom Eghijem, ki je šele med 30. in 40. letom.

Prva postaja "Krasina" je bila Bergen, zadnje obljubeno mesto na njegovi poti v severne kraje. Tam so mornarji naložili potrebni premož. Potem se je parnik spustil na odprto morje in v kmalu se je posadki prikazala prva ledena gora. Navdala jo je s strahom, a tudi z veličastnostjo.

Vožnja je bila izredno težka. Dne 7. julija je mogel Čuhnovskij podzvati prvi polet. Izkricali so njegovo letalo in kmalu nato je izlezel Malmgreenova skupina brez Malmgreena. Značilno je, da je letalo pri startu izgubilo polovico smeti, kar bi lahko imelo za posledico razbitje aeroplana pri pristajanju. Toda med vožnjo so napako popravili in nad "Krasinom" je zasijala zvezda sreče.

Tri ure potem ko je Čuhnovskij odletel je prišla vest, da je Malmgreenova skupina izledele. "Krasin" se je nameril naravnost proti poziciji, ki mu jo je bil sporočil letalec. Mariano in Zappi sta mahala z odelo. "Krasin" si je priboril prvo tofeto! Ko je Zappi upogledel rdečo zvezdo "Krasina", je klical: "Tovariši, tovariši!" Mornarji so njega in Mariana spravili na krov. Tam se je Zappi docela predrugačil. Če ga je kdo ogovoril s "tovarišem", ga je oholo zavrnil, češ da ni "tovariš", ker je kapitan italijanske kraljevske mornarice. Dejal je, da ga morajo nagovarjati z gospodom...

Zappi in Mariano, ki je imel visoko temperaturo, sta bila kmalu pozabljena. "Krasin" je hitel proti rdečemu šotoru. Viglierijeva skupina se je nahajala v dokaj boljšem položaju kakor prva dva nesrečnika. Mož, ki so imeli dovolj tople obleke, šotor, slavnico, vino in Ciccioni se je s svojimi improviziranimi bergami skakljaje premikal po ledu. Po rešitvi Viglierijeve skupine je prejel "Krasin" celo kopo voščilnih brzojavk. Nekega dne pa je prišlo tudi povelje od Nobila, da je rimski duce vsem udeležencem ekspedicijske prepovedal dajati izjave novinarjem...

V Kingsbayu je "Krasin" predal rešence ladji "Citta di Milano", potem je še moral voditi nemški potniški parnik "Monte Cervantes", ki se je bil pokvaril na vožnji in o katerem je izjavil kapitan, da vzdrži brez pomoči lahko kvečjemu 16 ur v vodi.

"Krasin", ki se pravkar zopet podaja na iskanje Amundsena in tovarišev, stoji pred silno težkimi nalozami. Neglede na to, da je njegov cilj neizvesten, je treba pomisliti, da so tudi možnosti vzorenja po severnem morju v tem času zelo omejene. Treba se je končno zavedati, da se bliža polarna noč z viharji in da bo njena zavesa najbrže za vedno zagnila Amundsena in tajno njegovega nestanka...

Zdravniško zgodbi

Nedavno je umrl znan zdravnik za ženske, o čigar ožjem področju so krožile razne govorice. Kot oznaka te njegove specialitete je veljala beseda: "En sam prijem, nobene otroške postelje!" Neke je bil dr. Iks med zastopniki prikažanih se učenjakov, ki so želeli neko nevspešno zadevo častno poravnati. Ko so nekateri izrazili bojazen o morebitnih posledicah, je izjavil navzočen šaljivec: "Nič se ne bojte, gospoda! Kamor poseže dr. Iks, ni nobenih posledic..."

Zdravnik, ki si je bil za lečenje izbral kožne bolezni kot posebnost, je prijatelji vprašal: zakaj je dal upravitelj panogi vede prednost. Za odgovor je dobil: "Za to imam tri tehtne vzroke. Moji pacienti me nikdar ponoči ne kličejo iz postelje, nikoli ne umro za tako boleznijo — in nikoli se je ne odkrižajo."

Možak, ki ima kronično bolezen v lasišču, se obrne na zdravnika za kožne bolezni v vseh mestu. Da bi preprečil nadaljnje izpadanje las, dabi mazila z navodilom, naj vsaki šest let pošlje kratko poročilo poleg šopka las, da bi jih strokovnjak morda kroskopično preiskal. Stvar je trajala leto in dan, vsakikrat je naglo sledil nov recept za mažo. V početku šestega četrtletja dospelo samo še boren vzorec las s pripisom: "To je moja poslednja pošiljka, zakaj to so moji zadnji lasje."

Virchow je pri izpitih zahteval točno določitev barve. Torej: ne rjavo, marveč sivo-rjavo, ki vleče na zelenkasto itd. Kandidatu, ki ni odgovoril po volji je dejal razkačen: "Kakšno barvo ima moja suknja?" Izpraševanec je prijel za suknjo, jo motril in mirno povedal: "Ko je bila nova, je morala biti modra." Na to je kandidat dobro prebil izkušnjo.

Razne kemične tvornice po Nemškem so zadnje čase jele pošiljati lečnikom pisma, ki nosijo stanovsko označbo "sečni zdravnik". Seznan zdravnikov v Lipkem vsebuje dejanski takšne naslove. Nezadovoljen s podobnim napisom pa je neki eskulapovec odgovoril trditi tako-le: "Medtem ko se jaz sam nazivljem strokovnjaka za bolezni v ledvicah in mehurju, me vi v svojem dopisu imenujete sečnega zdravnika. Ako imate navado, da označujete strokovnjaka po vsebini ter izločkih organov, katere oni lečijo, bi me mikalo vedeti, kakšen stanovski naziv dajete specialistom za črvesne bolezni." Odgovora še ni...

Brezlična vest iz nebes: Profesor Wassermann je srečno došel v nebo. Spustili pa so ga v nadzvedne hrame stropar tedaj, ko se je s podpisom obvezal, da ne bo tamkaj pri nikomer preizkušal Wassermannove reakcije — ker bi se s tem utegnil kakoli pokoj nebeskih višav.

Petnajsta bomba v Kenoshi.

Kenosha, Wis. — V nedeljo je eksplodirala petnajsta bomba v skladišču Luxem Wholesale Fruit kompanije in razdejala železniški vagon grozdja.

New York. — Izvršni odbor unije tekstilnih delavcev je sklenil, da predlaga vprašanje stavke v Kenoshi, Wis., kakor tudi stavke v New Bedfordu, Mass., letni konvenciji Ameriške delavske federacije, ki se v nekaj tednih vrši v New Orleansu.

Pristaniščna stavka v Avstraliji končana.

Melbourne, 16. sept. — Splošna stavka pristaniščnih delavcev, ki so zadnji terek ustavili delo v vseh pristaniščih Avstralije, je končana. Voditelji unije so večeraj sklenili, da se delavci vrnejo na delo v ponedeljek. Stavka je bila protest proti zaključku razsodišnega odbora, ki je odločil, da se novi nameščenci dvakrat dnevno izbirajo med prošlji za delo.

OPAZOVANJA

Bolezen iz Italije v bolnem telesu Amerike.

Kračanska Italija je rodila mnogo diktatorjev. Mussolini ni prvi in Bog ne daj, da bi bil zadnji. V svojih starih modrih virjih je rodila mnogo parazitov, ki so nadmojstri v sesanju mačih lužah prostora za vse parazite, jih je Italija odmetala na tuje, predvsem v Ameriko.

Rodoljubni Američani so danes vsi iz sebe. Jezijo se na Italijanske parazite v svoji sredi, ki "plezajo po lestvi priložnosti do bogatega drevesa prosperitete" na svoj sicilijanski in kalabriški način. Italijanski gospodje a la Antonio Lombardo, Alphonse Caponi e tutti quanti ogrožajo ameriški business. Imeti hočejo monopol cvetočih butlegarske industrije in v konkurenčnem boju za business in dolarje ne poznajo ameriških postav, temveč le svoje pištole, bodala, bombe in — bogami — strojnice.

Konkurenčni boj za butlegarski business je kriv, da vsak človek parazit obležna cesti pri belem dnevu. Zadnjič je obležal signor Antonio Lombardo, ki je bil teatralno ustreljen pred očmi tisočev sredi glavnega dela mesta ob štirih popoldne. Sledila je običajna senzacija. Rodoljubni ameriški kralj železa umre in časopisje mu posveti pol strani. Butlegarski kralj Antonio Lombardo, ki se je pritegnil na pošiljka, zakaj to so moji zadnji lasje.

Ivan Melek:

V Fordovem kraljestvu

Vtisi iz Detroita in Kanade.

Med detroitskimi sodrugi in prijatelji.

(Dalsje.)

Kakor Junko, Semrov, Benedikt, brata Mentoni in cela vrsta drugih — vseh imen si nisem zapomnil — tako zasluži priznanje tudi sodrug Anton Jurca, ki se udeležuje v Detroitu že več let. Jurca je pomagal orati ledino in še danes dela in dela. Le oni, ki ima polna pleča odborov, polne roke dolžnosti in polno glavo skrbi glede tisočih detajlov drobne dela — ko je treba skofiti sem in tam, pripraviti to in ono za veselico, za shod, za igro, spisati vabilo ali dopis za v list — ta razume. Jurca ima mesnico, torej dosti svojega posla za ekstenzno, zraven tega pa si vedno odtrga čas in energijo za delo v prid društvu in klubu. Včasih je tega dela morda preveč in Tona zaide v slabo voljo — kdo pa ne? — tedaj pa ga razvedri njegova živahna ženica, ki je vsaj v družbi vedno dobre volje. Kdo ni vesel takih delavcev?

Martin Mentoni, Jožetov brat, je že dolga leta v Detroitu. Dobre sodrug in družabnik. V razgovoru pokaže, da se poglubi v gospodarske, industrijske in politične probleme in da pozna svoj teren. — Andrej Semrov je mehanik v Chryslerjev avtorni tovarni in že star naseljenec. V toni je zbirka slovenskih, angleških, nemških in francoskih delavcev in garal po Ohio in Wisconsinu. Pravil mi je, kake sitnosti so bile, ko se je učil angleščine. Neki farmar pri Youngstownu ga je grdo pogledal, ko je bil poslan k njemu po vodo "iz njegova (farmerjeve) sestre." Kako je fant vedel razliko med "cistern" in "sister", če se prva beseda napol izgovori? Takih anekdot — in ni treba, da bi bile vse grobe ali vulgarne — bi našel, da bi se umaknil kam močje, lahko natresli na tisoče. v kot.

(Dalsje prihodnjič.)

Ni ni slabšega od hlinjene dobrote. Hlinjena dobrot — je bolj ogabna nego odkritosrčna zloba. — L. N. Tolstoj.

Naše življenje bi izgubilo na svoji lepoti, če bi ne bilo tako naporno in neprestano prizadevanje.

M. Kus-Nikolajev.

Ne naslanjaj se preveč na druge, da ne izgubiš ravnotežja.

M. Vidovič.

leti kot nepoznano revišče, umre na cesti in časopisje mu posveti, češ nočeš — dve strani. Tisoče avtov gre za pogrebom, vencev mu nakupijo za tisoče dolarjev, njegovo cenjeno truplo polože v dve krati iz bron in srebra in pokopajo ga kot največjega junaka ali kot prezidenta republike. In njegovi bratci, ki gredo za pogrebom, imajo okoli sebe svojo lastno policijo, oboroženo z avtomatiki in strojnimi.

Nič čudnega, če so domači rodoljubi jezni. Kje so oni, kje je njihova čast, če pojde tako dalje?

Sramota je res — ampak kdo je kriv? Kdo pa je ustvaril razmere v Chicagu in drugih ameriških mestih, ki se tako dobro podajo italijanskim in drugim tujerodnim parazitom? Kdo je dal prohibicijo in krakersko politiko? Kdo daje vzgled za linčarsko justico, bigotrijo in korupcijo? Ako sme veliki kralj olja ukrasti javno rezervo petroleja in se šetati naokrog ne-kaznovan, zakaj ne sme mali kralj šnopsa a la Caponi pokazati osla čkaski policiji in organizirati svoje lastne karabinere?

Domači paraziti se vprašujejo: "Kako si Caponi upa kaj takega?"

Bedaki! Caponi ima denar pa si upa. Kako si Harry F. Sinclair upa? Kako si upajo gonitelji, ki imajo Tammany Hall pel v Ameriko pred dvajsetimi v rokah?

Ivan Melek:

Med detroitskimi sodrugi in prijatelji.

(Dalsje.)

Jože Mentoni! Prej si nisem mogel misliti Detroita brez Jože. Saj je njegovo ime znano že dolga leta vsem onim, ki so bi glede tisočih detajlov drobne dela — ko je treba skofiti sem in tam, pripraviti to in ono za veselico, za shod, za igro, spisati vabilo ali dopis za v list — ta razume. Jurca ima mesnico, torej dosti svojega posla za ekstenzno, zraven tega pa si vedno odtrga čas in energijo za delo v prid društvu in klubu. Včasih je tega dela morda preveč in Tona zaide v slabo voljo — kdo pa ne? — tedaj pa ga razvedri njegova živahna ženica, ki je vsaj v družbi vedno dobre volje. Kdo ni vesel takih delavcev?

Martin Mentoni, Jožetov brat, je že dolga leta v Detroitu. Dobre sodrug in družabnik. V razgovoru pokaže, da se poglubi v gospodarske, industrijske in politične probleme in da pozna svoj teren. — Andrej Semrov je mehanik v Chryslerjev avtorni tovarni in že star naseljenec. V toni je zbirka slovenskih, angleških, nemških in francoskih delavcev in garal po Ohio in Wisconsinu. Pravil mi je, kake sitnosti so bile, ko se je učil angleščine. Neki farmar pri Youngstownu ga je grdo pogledal, ko je bil poslan k njemu po vodo "iz njegova (farmerjeve) sestre." Kako je fant vedel razliko med "cistern" in "sister", če se prva beseda napol izgovori? Takih anekdot — in ni treba, da bi bile vse grobe ali vulgarne — bi našel, da bi se umaknil kam močje, lahko natresli na tisoče. v kot.

(Dalsje prihodnjič.)

Sovjeti opustili iskanje Amundsena. Moskva, 15. sept. — Oficijsko naznanilo se glasi, da ledolomec "Krasin" opusti iskanje Amundsena in šentorice Italijanov, katere je general Nobile pustil v ledeni puščini. Samojlovič, ki vodi rešilno akcijo na "Krasinu", poroča, da vremenske razmere ne dopuščajo več nadaljnega dela in parnik se napoti domov še te dni. Letalo avijatika Čuhnovskija je že razločeno in shranjeno na parniku. S tem je zadnje dejanje polarne tragedije končano in usoda enajstih mož — Amundsena in sedem Italijanov — zapечатena.

Vesti iz Jugoslavije

Buren socijalističen shod v Ljubljani. Dne 1. septembra veter se je vršil v dvorani mestnega doma javen shod, ki je bil sklicala Socijalistična stranka Jugoslavije. Dobro organizirani shod, ki so se ga udeležili v veliki meri tudi pristasi komunistične stranke, je potekal zelo burno in se je predčasno končal.

Napetost med socijalisti ter avtoritarnimi številnimi komunisti je bilo opaziti takoj početka, ko je povzel besedo nar. posl. Petjan, ki je v obširnem govoru razpravljalo o razmerah v državi od njenega početka ter v govorih besedah ožigosel sedanji položaj. Med velikim odobravanjem je posl. Petjan razkrinjal politiko SLS, ki je v opoziciji izgrajevala ter podžigala instinkte mase, dočim se je izkazala sedaj, odkar je na vladi kot najbolj reakcionarna in najnevarnost brezvestna parlamentarna skupina, ki bi je po lastni volji ljudem.

Čim je govornik izustil ime ministra dr. Korošca je zavrlo: "Dol ž njim!" Govornik je nadalje omenjal vse bljube SLS v opoziciji ter prišel na obremen obsojal njeno vodenje na vladi, ki je v absolutnem nasprotju z vsem, kar je prej govorila in seveda tudi z njenim programom. Od radikalnega socijalnega programa je ostal samo Korošev penek. Nato je govornik razpravljalo o vprašanju združenja socijalističnih skupin, pri čemer je govedno glasneje motili mladi komunisti. Vendar je mogel posl. Petjan še v priložnem milo zaključiti svoj govor. Do rešenja drugega govornika obč. svet. g. Likarja pa ni prišlo. Mladi ljudje so namreč poslušali na oder zastopnika komunistov inž. Gustinčiča. Nastali so burni prizori in že je izgledalo, da bo prišlo med nasprotniki do dejanskega spopada. V tem trenutku je navzoči pol. komisar od razpustil. Med ogorčenimi protesti se je praznila dvorana.

Strasen konec lovškega čuvalca. V mali vasi Okeku pri Korošcu je bil pripetli 30. avg. pretrpetelj dogodek, ki je zvelo buril ondotno prebivalstvo. Bil povod najrazličnejšim komentarjem. Ko je neka deklica našla živino iz Okeka malo nad Mačkovecem, je zaskrbeli in nato obupen krik. Steklo je v smeri, kjer je odjeknil krik, in našla lovškega čuvalca Leopolda Laknerja ležečega v krvi. Pastirica je o dohodku obvestila vasčane, ki so takoj hiteli na kraj nesreče. Nujno jim je bilo, da se jim je strasen prizor. Na kraju je ležalo truplo lovškega čuvalca. Glava je odtrgana od telesa kosi možgan in na strahotno razbita. Daleč na stran je bil jasen povod nastrga. Kraj trupla je ležala vsa puška.

Leopold Lakner je bil odšel z doma takoj po kosilu kakor napoved v gozd. Poznala se mu je zmedenost, ki pa ji njegova žena ni posvetila posebne pozornosti. Odšel je v gozd nad vasi Mačkovec, si slekel čevlje in si počival, nato se vsedel na blazino, vzel puško, jo ako slučajno tako, da je k petelinu udaril dotaknil palec desne noči, puškino cev pa si nastavil na pravno v usta. Strel mu je udaril ustno duplino in izstopil iz nje čela in mu odnesel zgornji zoblobanje z možgani vred.

Leopold Lakner je bil rojen leta 1888. Bil je uslužben že več let pri gozdnem uradu. Njegova žena je bila dva otroka. V svoji družini je spravilo neugodno stanje.

Stratila zaigala kmetijo. Dne 1. avg. se je pri nas nebe nevarno pooblašilo in ljudje so se začeli bati, da se jim bo res uredila lakotna želja in bo pričelo hladno. Pa je nevarna želja, ki je pričelo ravno v okolici našega mesta. Vmes pa so živili v strahu. Dvakrat je že prav včeraj udarilo tudi v naš ve-

kraj in kmalu nato se je oglašalo vpitje: "Na pomoč! Pri Korošcu gori!" — Hipoma je bila vsa vas pokoncu. Preplašeni Poljskičani so hiteli na pomoč k samotni Koroševi hiši, pa nesrečnim pogorlemcem že ni bilo mogoče pomagati. Ognjen zublji so že objeli vso Koroševu ali kakor se praviloma piše — Repovzevo domačijo.

Domači pripovedujejo, da so se že pripravljali k počitku. Oče je že legel spat v sosednji izbi, gospodinja pa je stala ta čas pri mizi, ko se je nenkrat silno zablistalo in je v hišo treslo dvakrat. Hip nato je bila že vsa domačija v ognju. Gospodinja je zaradi grozovitega poka na eno uho popolnoma oglušila.

Repovzevi trpe nad 100.000 Din škoda. Poleg hiše in gospodarskih poslopjij jim je tudi uničeno perilo, vsa obleka, orodje, pa tudi letošnji pridelek. Nesrečni slučaj je tudi hotel, da je zgorela bala Repovzeve hčerke, ki se je namenila v bližnji bodočnosti omožiti. Repovzevi so rešili le ono, kar so imeli na sebi. Zavarovali so za malenkostni znesek 7.500 Din.

Smrtna kosa. V Spodnji Hrušici pri Ljubljani je umrla gd. Josipina Korbarjeva. — Po daljšem trpljenju je umrla v javni bolnici v Ljubljani soproga železniškega poduradnika Stefanija Žurova, rojena Skofova.

IZ PRIMORJA

V Breginju so dali napraviti s precejšnjimi stroški načrte za obnovo elektrarne. Storiili so vse potrebne korake, da se naprava dovoli, ali preprečil jo je občinski komisar. Namesto da bi možak podpiral stremeljenj domačinov po gospodarskem napredku, je izposredoval pri oblasti za Breginje mnenje, da bi jim lahko služila električna napeljava iz oddaljenega Podmelca. To bi bilo vse v rokah tujih podjetnikov in Breginji bi bil odvisen od njih ter bi plačeval Lahom težke tisočake. Elektrarna v rokah domačinov brez koristi za lažje žepa se ne dovoli. Musolin pa ob prilikah slovesno izjavlja, da vživajo drugod enak pravice kakor Lahi.

Prvi cilindar.

Londonski časopis "Times" je prinesel nekega dne v letu 1796 sledeče poročilo izpred sodišča: "Včeraj so pripeljali pred sodnika Johna Heheringtona, ker je uganjal grde reči in povzročil nemire na cesti. Ko so ga izpustili, je moral plačati 500 funtov poročstva. Dokazali so mu, da je hodil po cesti s klobukom na glavi, ki ga je imenoval svileni klobuk (Angleži še danes tako cilinder imenujejo). Bila je to visoka zgradba z bleščočim sijajem, pripravnica, da ustraši bojazljive ljudi. In res je nekaj policistov izpovedalo, da je več človek omedlelo, ko so zagledali ta klobuk, da so otroci vsi preplašeni vpili in se razbežali, da se je nabrala množica radovednežev, katere je podrla na tla sina Tomaža Gourdinerja s tako silo, da si je zlomil roko."

Takih uspehov modne novotarije danes vendar več nimajo.

KAKO UMIRAJO DELAVCI V SEDANJI DRUŽBI.

Resnična slika iz San Franciska.

San Francisco, Cal. — Siromak C. Meldrick se je nahajal v tukajšnjem domu za odpadke. Nekega dne je zbolel, da ni mogel iz postelje v obedovalnico. Zdal je pričel počasi umirati glada, kajti bilo ni nikogar, ki bi mu prinesel jedi v posteljo. Sempatje je popil skodelico kave, ali je pa dobil malo prepečka. Pa še to mu je prinesel drug tak siromak tajno, ker je imel usmiljenje do njega.

Take krašne so dandanes razmere v domovih za odpadke. Sedanja družba je res lahko ponosna na svojo dobrotornost naprave.

Priroda na otokih Južnega morja

Piše H. G. France.

Na Tihem oceanu, največjem oceanu na naši zemlji, so od Avstralije naprej razsute večje ali manjše skupine otokov ali posamezni otoki. Če je Avstralija Evropscem neznan, docela tuj svet, velja to tembolj o tihooceanskih otokih. Marsikak človek z živahno fantazijo si zamišlja tu — aredi neskončnega sinjega oceana — pod palmami in kokosniki, v pestri lepoti tropske prirode pravi zemeljski paradiz. Mnogi pisatelji so semkaj prinesli deljanje svojih romanov; zdelo se jim je, da je tu najprijetnejši kraj, kjer se lahko o-mike naveličan Evropec vrne v blaženo naročje matere Prirode. Toda ti pisatelji fantastičnih in prenapeto domišljijo zadovoljujočih romanov niso poznali narave teh otokov in tudi niso poskušali, da bi jo bili spoznali. Sicer pa so bili nekateri otoki odkriti šele v novjšem času in nemara jih je na tej ogromni vodni plošči še nekaj, za katere sploh še ne vemo. Toda toliko so tihooceanski otoki že znani, da so sanje o zemeljskem paradizu izginele kakor jutranja megla. Morda je otok Tahiti edin ali vsaj eden redkih na Tihem oceanu, ki se najbolj približuje tej sanji. Ondi je podnebje izredno zdravo in prijetno, ni malarie in tropske mrzlice, prebivalstvo je mirno in dokaj prikupno, hkrati pa dovolj romantično (francoski pisatelj Pierre Loti opisuje svoje veselo pustolovštine na Tahitiju). Povsod drugod je priroda sovražna belcu. V Papui (Novi Gvineji), Novi Britaniji, Novih Hebridih, Novi Kaledoniji in kot se že imenujejo ti tropski otoki na Južnem morju. Iz daleč se vsi vidijo krasni in idilični, če pa se izkrciš na obali in kreneš malo globlje, spoznaš čuden svet, fantastično, vse drugo, le ne prijetno in dobro prirodo.

Nemški prirodoslovec H. G. France, čigar opis avstralske narave smo že priobčili, pripoveduje v svoji knjigi "Pragozd" (Urwald) tudi o prirodi teh otokov, ki jo je bil spoznal šele nedavno, ko se je mudil na nekaterih otokih, proučujoč življenje žuželk, ki kot nositelji malarie in tropske mrzlice izpreminjajo najrodovitnejše zemeljske pasove v neobljubene pokrajine. H. G. France nam pove marsikaj zanimivega in novega o teh dalečnih pokrajinah, ki so domovina čudnih živali in rastlin in še bolj čudnih ljudi — ljudžerov.

Voznja po Tihem oceanu šele preverja človeka, kako neizmerna je ta vodna površina. Dnevi in tedni minevajo in ne vidiš drugega kot same vode, sinjo ocean-sko gladino, sanjavo samoto, veliko tišino brez življenja. Sedemnajst dni se je vozil pisec tega opisa od otočja Marquesas, ki je samo zgolj prašek na neizmerni vodi, v Južno Ameriko, dan in noč s hitrostjo vlaka. Ves ta čas ni videl niti malo kopna, celo nobene ladje ne. Tem večje veselje je tedaj, ko se pojavi kopno — izprva podobno velikemu oblaku, ki je po obliki in barvi dokaj nedoločen: ne veš, ali je res kopno, ali pa le oblak, ki jih je tu mnogo in ki prihajajo pogosto ekvatorske nevihte. Ko se ladja že bolj približa, se opazijo najprej visoke gore, ki se vidijo še višje nego so v resnici. Potlej se razgalijo obrežja s palmami in kokosniki — na videz podoba blaženega kraja. Ali že samo pristajanje je od silo težko, zakaj ocean buta s takšno silo ob obrežje čeri, da bi se bil parnik (in k takim otokom vozijo samo tovarni parniki) neusmiljeno razbil. Treba je čakati ure in ure, da nastopi premirje med obema elementoma in se približati po kakšnem kanalu med manjšimi otoki, ki čisto obdajajo večji otok. Pa tudi zdaj te lahko pripeljejo na otok samo domačini. Človek se uprav prestraši, ko ugleda te grde, bolj živalske nego človeške Papuanke, rdečecrne polti, s ploščatim nosom in širokimi nosnicami, s nabuhlimi, žmumljastimi ustnicami in kodrastimi lasmi. Po večini so orjaške postave, okrašeni

s školjkami in opasani s pasom iz palmovega lubja. Če niso nagli, imajo suknjo iz trave. Koža se jim blešči po kokosovem olju, a vonjajo kakor živali grabljivke. Po vsem videzu in vedenju so to od ljudna, neprijazna bitja, ki se hranijo tudi a človeškim mesom. Ze preje so nas belci svariili: Nikar jim ne zapušte! Nikar jim ne obrnite hrba! Revolver imajte vedno pripravljen za strel. In zdaj naj zaupam njihovemu čolnu? Toda treba je iti skozi ta beli pekli. Zaglušujoče buče valovi, z izredno večšino vodijo Papuanci svoj primitivni čoln. Premočen si do kože, a kmalu le stopiš na peščeno obrežje neznanega otoka. Vseeno, kako se imenuje ta otok. Tako so podobni drug drugemu.

Blizu obale je pločevinasta hiša, belca. Nato gozd z bananami, auberginami in mango drevesi, nasadi aruma in kokosovih palm. Ta košček zemlje zasluži ime "kultura". Se dve taki hišici, polni kokosovih orehov, zakaj belec, pri katerem smo se bili izkrcali, je trgovec s kokosovimi orehi. Zada je nekaj iz palmovih listov spletenih koč za njegove kulije in potem ... Prazno mesto na zemljevidu, gorovje, ki ga ni še nihče prehodil, — pragozd južnega morja. Tukaj lahko pristo blodim, dokler nalažajo na parnik kokose. ... Ali ste bili v notranjosti? — je vprašal pisec belopoltega trgovca. — Cemu neki? — mu je odvrnil le-ta. — Divjačina na teh prokletih otokih ni, kokos pa raste samo na obrežju. Ali naj bi šel v notranjost po mrzlico in po strupeno pčelo teh-le opic tukaj? Nu, če se vam ljubi, Bog z vami.

Tako je na otoku Tomanu, tako na Malikolu, tantako tako na Api ali Malajti ali na Bai Uniji na Novi Kaledoniji. Na kateremkoli izmed stoterih otokov, med katerimi je n. pr. Papua večja od Nemčije. Pot v pragozd teh otokov je mučeništvo, cela veriga nevarnosti.

Bil sem v gorah, — pripoveduje H. G. France nadalje, — ki n-majo imena: videl sem vrhove gora v večernem sönku, vrhove, ki so lepi kakor alpski in ki se nanje ni povzpel noben človek, ker se domačini boje gorskih demonov. Hodil sem po dolinah, ki niso posest nikogar, vdihaval sem zrak dežele, ki je v resnici svobodna, zakaj Novih Hebridov še ni zasedla nobena tujá država. Tu sploh ni države, tu ni lastninske pravice. Kakoli vidiš in hočeš imeti, vse je tvoje — kar vzemi!

Če hočeš priti od močvirnatoga morskazga zatoka h gorovju, moraš skozi "mangrove" — veliki gozd. Kaj je "mangrove"? Gozd in močvirje skupaj — občasno drevje, ki ne morejo živeti brez stoečje vode. Prav za prav je vse to drevje gna sama ogromna goščava; pot skozi njo je združena s večjimi mukami nego katerakoli pot na svetu. Veje, korenine, debela, vse je strahno izprepleteno med seboj in pod vsem je voda — slana ocean-ska voda, ki jo to drevje tako ljubi. Drevje sega vse do skirokega morja in se tu se vešči oprime in tvori čudne aleje. — Druga posebnost so njegove korabiti domov, aicer mu bje vrata renine, ki rastejo kvikvu in jih imenujejo dihalne, ker vskavajo tudi zrak, tretja značilnost pa je sočuzeleno, kakor usnje čvrsto listje. To so tipične solne rastline, ki ne producirajo semen, marveč se množijo s koreninami, ki poganjajo približno pol metra dolge, pokonci stoeče mladice. Le-teh je vse polno in so zmnožne plavanja, kadar se ne morejo tako oprijeti tal; večsili blodi dneve in tedne po morju, prebijejo najhujše bibevice in dopotujejo celo na sosedne otoke, da tako razširijo "mangrove" po vsem tihooceanskem otočju.

Izmed drevov mangrove bi bilo omeniti še takozvane pandanuse, ki nas spominjajo po listju palm, vendar jim niso prav nič v sorodu; njihove kakor nadstropne hiše visoke krošnje tvorijo cele dvorane. Majhne palme in pa in neverjetna goščava goste praproti pa izpolnjuje vsako luknjo, le tu pa tam nastajajo

majni ribniki, v katerih žive trume krokodilov, vodomcev in drugih ptictev ter čudo vsakovrstnih rib, med njimi dvoživke, ki se plazijo na suho in love moskite. Smešen je pogled na posebno vrsto morskih rakov, ki iztezajo svoje dolge škarje, pretež s obrambo. Vendar človeka mine veselje do zabave, ko stopi dovolj blizu in občuti moskito, ki domujejo v mangrove-močvirju. Če rečem, da jih je na tisoče, ni to nobena primera. Tu jih roji na milijone. Dim, o-blak mušic, megla moskitov, ki je mestoma tako gosta, da se po krajina sploh ne vidi. Ličinke teh mušic žive spodaj v gleni, ki sploh skriva vse polno drobnih živi. Več dni sem raziskaval to glen, iz katere prihaja človeštvo, toliko neurečje. Ta vrsta močvirja je prav za prav kriva, da so ozezmja Amazone in dolina Magdalena reke v Južni Ameriki, vsa Guayana, najlepši del osrednje Afrike, veliki del Zapadne Indije, vsa Papuanska, vsi melanezijski otoki, severna Avstralija, Kongo — torej najlepši in najrodovitnejši deli zemlje, ozezmja, ki so večja od Evrope, neobljubena in nerabna, ognjišče malarie in strasne tropske mrzlice. V tej gleni je našel pisec dragocene velike alge, ki od njih žive mirijade mušjih ličink, med katerimi je tudi Anopheles, mušica, ki vcepi človeku v kri krvna ameba, katere uničujejo kri in povzročajo mrzlico. Dalje živi tukaj majhen črn moskit Gulex nocturnus, ki aicer ne povzroča malarie, vendar njegov pik takisto človeka lahko uniči. Loti se ga mrzlica brez temperature; čuti utrujenost, nerazno motnje in žledodne bolečine ter postaja čedalje bolj top. Nihče v tej deželi ne uide piku tega parazita; ne pomagata ne ogenj in dim niti mreža zoper moskito. Mrzlični uh "mangrove" kroži vsepovsod, in belopolti naseljenec, ki so komaj nekaj dni na tem otoku, postajao bledi in mršavi. Slabe čedaje bolj in ako ne pognejo ob pravem času, jim je zagotovljen križ na robu pragozda. Tak niz preprostih križev obdaja vsako evropsko naselbino v tej deželi ljudžerov, ki je pač daleč od tega, da bi bila idealen paradiz.

(Konec jutri.)

RAZNO

Lincoln kot zakonski mož.

Slavni predsednik Združenih držav Abraham Lincoln je imel v zakonu manjšerče kakor v politiki. Vladal je mogočnim Združenim državam, nikogar se ni bal, le pred ženo mu je upadel pogum.

Zaradi se je bil že v mladih letih. Tik pred poroko se je skesal in zbežal z doma in nevesti prav tisto uro, ko bi moral odvesti slednjo pred oltar. A kriva usoda in podjetna nevesta sta mu prekrizali račune in ga vklonili v zakonski jarem. Ko se je na poročni dan peljal v kočiji pred cerkev, je odgovoril na vprašanje, kam se pelje, da men-daj v pekli.

Ženi ni bilo všeč, da je prihajal domov pozno zvečer. A ni mogel drugače, posebno pozneje, ko se je posvetil politiki. Vsa-vočer jih je uličal. Končno mu je dala žena rok: Ob desetih mora biti domov, aicer mu bje vrata zaprla. Takoj prvi večer po tem ukazu je prišel z enourno zamudo in našel zaprta vrata. Prosil in rotil je svojo boljšo polovico, naj mu odpre, a zastoj. Sled-njič je rekel gor v okno:

"Imam ti povedati zelo veselo novico."

"Kakšno?"

"Izvolim sem za predsednika."

Bilo je tudi res. Ona pa mu ni verjela.

"Pijanec," je rekla, "pojdi spat tja, kjer si bil do sedaj, in pravi me pijanec te neumnosti."

Še je videl novoizvoljeni predsednik Združenih držav, kako se je okno siloma zaprlo, uvidel je, da nicesar ne opravi in si je moral v prvi noči svojega predsed-nišva iskati drugje prenočišče.

Ako imaš v pohištvu luknjo od žebeljev, črvo ali povzročena na kakršenkoli način, skuhaj kvele in lima ter ga zmešaj z žaganjem. S tem zalij luknjo.

Ušli s pota po Nemčiji

Piše Ivan Mohorič.

Gospodarski karakter Lipskega se lahko karakterizira z dvema besedama: mesto velesejnov in mesto nemške knjige. Lipski velesejmi so se razvili iz neznanih početkov običajnih sejmov, kakor so pri nas v vseh krajih po deželi v navadi. V toku časa so si znali Lipčani pribiti za te seje privilegije in ugodna prometna lega Lipskega ter žilavost Saksoncev je doprinesla k temu, da so kljub zmed velikih verskih vojn, ne samo obdržali svojo pozicijo, marveč se znali dvigniti nad druga takrat še slavna in mogočna nemška tržišča in jih nadkriliti.

Po svetovni vojni je začel obseg Lipskih velesejnov posebno hitro naraščati. Danes priznavao tudi inozemski strokovnjaki, da se ne more noben drug velesej na svetu pohvaliti, da bi na njem razstavljala industrija iz 22 raznih držav in da bi ga posecali tujci, ki pripadajo 78 različnim narodnostim. Zadenji Lipaki velesejmi so šteli povprečno po 10.000 razstavljavcev. Razsežnost razstavnih prireditvev si lahko predstavljamo, če pomislimo, da je štel seznam blaga, ki se je tu razstavljalo, nad 1600 raznovrstnih izdelkov. Lipsko prebivalstvo in lipaske organizacije znajo tudi ceniti važnost sejmov in storijo vse, da jih čim lažje razvijejo in čim boljše izkoristijo. Celo mesto je tempirano na velesejmaki obisk, ne samo ob času sejma, marveč tudi v ostalih mesecih. Ogromna zgradba kolodvora, ki je bil pred par leti še največji na kontinentu, priča o prometu; ki se tu vrši preko čelega leta. V času velesejnov priredi nemška železnika uprava nad 400 posebnih vlakov, da omogoči potnikom iz sosednih dežel čim lažji obisk velesejma.

Na obsežnih planjavah okrog monumentalnega spomenika velike bitke narodov pri Lipskem iz Napoleonovih dob, se razprostirajo razsežne zgradbe velesejmaki paviljonov. Posebno v zadnjem času se veliko gradi, kar kaže, da konjunktura lipških velesejnov še davno ni ovedela, da so jim stari prostori pretesni.

Skozi roke lipških trgovcev je šlo pred vojno 73% celokupnega eksporta kožuhovine iz Rusije, ki razpolaga z neizčrpnimi zakladi finih kož. Danes je Lipsko v kožuhovinarstvu prav posebnó znano po oplemenjevanju zajčjih kož, ki jih predstavlja v fino moderno kožuhovino za plačaje. Vrednost blagovnega prometa kožuhovin presega nad 100 milijonov mark in zavzema tako v nemški zunanji trgovini eno izmed najodličnejših mest.

Druga karakteristika Lipskega je, kakor rečeno, nemška knjiga. Nič manj kot 175 tiskarn s skupno nad 25.000 delavci in 90 knjigoveskkih veleobratov s 7000 delavci in 60 litografskih zavodov zastopa v Lipskem to razvito obrt. Kdor je pred vojno obiskal v Lipskem razstavo "Bugra" leta 1914, je videl, da je po statistiki vsaki pideseti prebivalec Lipskega nekako v zvezi ali v odnosu s knjigotratvom, tiskarnarstvom ali grafiko. Tega ne premore nobeno drugo mesto.

Naraščaj za navedeno industrijo vzgaja cela vrsta specialnih šol in zavodov za posamezne stroke tiskarskih obrtov in grafičnih umetnosti. V Lipskem je bilo že leta 1825 ustanovljeno borzno društvo nemških knjigotratcev. Tu se nahajajo danes največja založništva knjižnih proizvodov, muzikalij, grafičnih reprodukcij in ucl. V Lipskem je tudi središče antikvarijantnega in sortimentnega knjigotratstva. Najvažnejšo vlogo pa igrajo knjigotratni komisijonarji v Lipskem, ki zastopajo nad 10.000 zunanjih knjigarn, med njimi mnogo inozemskih, in sto-

je v stiku z vsemi kulturnimi središči čelega sveta.

V Lipskem je pred vojno imelo nad 3000 zunanjih založnikov svoja dobavna skladišča, da je moglo promptno izvrševati vsa dnevna borzna naročila. Tu se izdaja borzni list nemškega knjigotratstva, tu se nahaja informacijska pisarna za nemške knjižnice, katerih štejemo 323 in ki obsegajo skupno nad 37 milijonov zvezkov. Knjižnice Lipskega štejejo nad 2.300.000 knjig in prekušajo tako veliko državno biblioteko v Berlinu in v Monakovem, ki štejeta preko 2 odnosno poldrugi milijon zvezkov.

Borzno društvo nemških knjigotratcev je ustanovila tik pred vojno edinstveno zbirko nemškega tiska "Deutsche Bucherei", v katero se steka ves knjižni in periodični tisk Nemčije in nemškega inozemstva od leta 1913. V tej ogromni zgradbi, od katere je zaenkrat zgrajen le en del, ki bo po potrebi dopolnjen in povečan, se nahaja velika čitalnica s 192 pisalnimi mizami za obiskovalce in umstvenne delavce, dalje zbirke revij in strokovnih časopisov s 114 delavnimi prostori. Tu je obiskovalcem na razpolago 3100 časopisov in za knjige, katerih knjižnica nima, je organiziran izposojevalni promet s ostalimi knjižnicami. Koncem leta 1926 je knjižnica "Deutsche Bucherei" že štela 660.000 knjig in 18.100 časopisov.

Fosili iz Mongolije v Ameriki.

San Francisco, Cal. — Roy Champan Andrewsava znanstvena ekspedicija iz New Yorka se je v petek izkrcala na suho na povratku iz Mongolije. Andrews je privedel a seboj 90 zabojev fosilov pradednih živali in kamenitih orodja predhistoričnih prebivalcev, ki so živeli pred 20.000 leti v krajih, kjer je danes pustinja Gobi. Med okamenelimi kostmi je tudi velikan, ki je bil 25 čevljev visok in je tehtal 14 ton. Fosili so na poti v naravoslovski muzej v New Yorku.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (August 31-28) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo ravnočasno, da vam lista ne zastavijo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen izdaj napakega naloga, pišite nam dopisnico in avdite stari in novi naslov.

Naši zastopniki no val društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 n za pol leta pa \$3.00. Člani S. N. P. J. doplačajo \$4.80 za eto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero a leto \$7.50, pol leta \$3.75, za Jane \$6.30.

Za Evropo stane za pol leta 4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Mladinski List stane za celo eto \$1.20.

Naročnico lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO

"PROSVETA"

2567 S. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

NAZNANILO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstopih, črtanih in izobčenih članov naznaniti upravništvu Prosveta, da se lahko točno vredi imenik za pošiljanje lista Prosveta. Imena in naslove, katere pošljete glavnemu tajniku ostanejo tam v arhivu in jih upravništvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na našaš zato pripravljeneh listinah vse naslove upravištvu Prosveta pombej. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravištvo ujednoliči, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo. — Philip Godina, upravitelj.

Pierre Loti—N. V.:

POT BOLESTI

Ko se je stara Yvonne vrnila nekega dne v prvi polovici junija domov, so ji sosedje povedali, da so jo prišli iskat po naročilu komisarja mornarske uprave.

Gotovo je bila to kaka zadeva, ki se je tikala njenega vnuka; toda to ji ni povzročevalo prav nič strahu. V mornarskih družinah imajo večkrat opravka z upravo; torej je ona, ki je bila mornarjeva hči, žena, mati in stara mati, poznala ta urad skoraj do šestdeset let.

Vedoč, kaj se spodobi za g. komisarja, se je oblekla: vzela je svojo lepo obleko in belo avbo in se podala na dveurno pot.

Hitro stopicajoč po stezah strme skalnate obale, se je napotila proti Palmpolu, vendar nekoliko tesnobna radi premišljanja, radi teh dveh mesecev, ko ni dobila pisma.

Veselo junjasko vreme se je smehljalo vseširok krog nje in v nizinah, zavarovalih proti rezkemu mračnemu vetru, se je takoj nahajalo lepo sveže zelenje, cvetoče glagolne meje, visoke in prijetno dehteče rastline. Ona ni videla ničesar tega, ona, ki je bila tako stara in na katero so se nakopile bežne dobe, kratke skoro kakor dan.

Okoli selišč z mračnim obdobjem so cveteli rožni grmi, klinčki, šeboji in skoro na visokih ostrejših iz slame in mahu so cvetle privlačne prve bele metulje.

Blizajoč se Palmpolu je čutila, da se še bolj vznemirja in je pospešila hojo.

In že je tukaj v sivem mestu, na majhnih obokanih ulicah; pozdravlja starke sedeče ob oknih.

Le-te so osupnjene dejale: "Kam neki hiti tako in v svežnji obleki v delavnik?"

Gospoda upravnega komisarja ni bilo doma. Zelo grdo bitje kakih petnajst let, ki je bilo njegov uslužbenec, je sedelo v uradu. Ker je bil preslabotne postave, da bi postal mornar, se je šolal in presedel svoje dneve na tem istem stolu, v zavijanih črnih rokavih in praskajoč po papirju.

Ko mu je povedala svoje ime, je vstal z važnim izrazom, da bi vzel akte iz omare.

Mnogo jih je bilo tam... kaj je to pomenilo? Potrdila, papirji s pečati, mornarska knjižica, od morja orumenela — vse to je dišalo po mrtvaškem duhu.

Razprostri jih je pred staro, ki se je začela tresti in motno gledati. Zakaj prepoznala je, dve svoji pismi, ki ju je njena nečakinja pisala za njo vnuku in ki sta neodprti prišli nazaj. Prav to se je dogodilo dvajset let poprej. Ob smrti njenega sina Petra so prišla pisma iz Kitajske nazaj h komisarju, ki jih je vrnil.

Oni je sedaj bral z važnim glasom: "Moan, Jean — Marie — Sylvestre, vpisan v Palmpolu, folio 213, štev. matrikule 2091, je preminil na krovu Bien-Hoa, 14-ga..."

— Kaaj? ... Kaj se mu je prišlo, moj dobri gospod?

— Preminil je! ... Umrl je, je ponovil oni.

Moj Bog, ta uslužbenec gotovo ni bil zloben; če ji je to povedal na tako grob način, je bilo to bolj pomanjkanje razsodnosti, nerazumnost tega omejenega bitja. Videč, da ni razumela te lepe besede, je povedal bretonski:

— Marv eo! ... Marv eo! ...

Ponovila je ti besedi z meketajčim glasom, kakor da ni prav razumela njih pomena.

Bilo je prav isto, kar je na pol uganila, toda to jo je le stresalo; kajti bolest ni prihajala več nenadoma. In nato se ji je za hip vse mešalo v glavi in gledala smrt je zmešala z vsemi ostalimi: koliko sinov je že izgubila! ... Treba je bilo trenutkov, da je razumela, da je bil ta njen zadnji, tako dragi, oni, na katerega se je nanašalo vse njeno življenje, vse njene molitve, njeno pričakovanje in slednja misel.

Čutila je sram, da bi pokazala svojo obupanost pred gospodičom, ki ji je povzročil tako grozo; ali je treba tako naznaniti stari materi vnukovo smrt? ... Ostala je stoji pred mizo, okorela, mečkajoč zabrnke svoje valke rjave rute s svojimi ubogi mi, tresočimi se starimi rokami.

In kako daleč od doma se je čutila! Moj Bog, vsa ta pot, ki jo je treba narediti in sicer dostojno, preden bo dosegla svojo slavnato koč, kamor se ji je

mudilo, da bi se zaprla vanjo — kakor ranjene živali, ki se skrivajo v luknje, da bi umrle.

Izročili so ji pooblastilo, da bi prejela trideset frankov, ki so ostali od prodaje Silvestrove vreče; nato pisma, potrdila in skatljivo z vojaško svetinjo. Nerodno je prejela vse to s prsti, ki so ostali odprti, predevala iz ene roke v drugo in ni mogla najti žepov, da bi spravila.

Po Palmpolu je stopala togo, ni pogledala nikogar, z nekoliko nagnjenim telesom, kakor človek, ki pada, poslušajoč brnenje krvi v ušesih; — hitela je in se mučila, da bi čim prej dospela.

Po tretjem kilometru je šla naprej čisto upognjena, izčrpana; od časa do časa ji je kokla zadela ob kamen, kar ji je povzročilo v glavi boleč sunek. Bala se je, da bo padla in jo bodo odnesli...

"Stara Yvonne je pijana!"

Padla je in fantalini so tekli za njo. To je bilo prav ob začetku domače občine, kjer stoji vzdolž ceste mnogo hiš. Vendar je imela moč, da se je dvignila in se šepajoč rešila s palico.

"Stara Yvonne je pijana!" Mali nevarneži so prihajali k njej in se ji rezali v obraz. Avba ji je stala že postrani.

Med malčki so bili taki, ki v bistvu niso bili zlobni in so se obrnili, ko so videli od blizu ta spačen obraz, vsi užalošeni in zavzeti, in si niso upali reči ničesar več.

Ko je dospela domov, je bedno zakričala, ker jo je dušilo in padla z glavo ob zid v klet. Avba ji je zlezla na oči; vrgla jo je na tla — svojo ubogo avbo, ki jo je drugič tako varovala. Njena poslednja pražnja obleka je bila vsa umazana in tanka rumenkastobela kita ji je padla na obraz...

Tone Mavrin:

Moja letošnja tura

To pišem iz golega mnaščevarja. Priznam v lažno sramoto, da sem nasedel. Zbrali so se trije in še mene pridobili, češ, da je pot taka za otroke, da je hotel vsakih sto korakov in nosači da stoji ob poti z nosilnicami. Potem so mi pokazali še članek "Planinskega kurirja", kjer Tone Mavrin opisuje dotično pot. Članka nisem bral. Tone Mavrin je veljal v mojih očeh za poštnjaka, in če je tam ta napisal, je moralo biti res. Da, moralo! Če bi bil vedel, kaj je res pri opis planinske ture! Danes vem, da zamolči tak opis raztrgane hlače in bunke na čelu, polomljeno kost in želo. In da pomeni "prečkanje" v resnici štrbunk čez steno in zlozna pot plezanje v strmcu 80% po vseh štirih itd.

Tako so me dobili za "zložno" pot, kam, še danes ne vem, ker niso povedali, kako se kraj piše, če se vobče še piše.

Tone Mavrin je bil vodja, oni, čigar članek so pokazali, drugi je bil Strunar Dobrič, tretji Alfonz Vihar in jaz kot njihova žrtve četrti.

Bil sem pa še v drugem oziru žrtve. Mojo ženo so ostrašili, da imam premalo obleke za pot in je za menoj poslala še cel zavoj, ki sem ga moral izjajziti na to pot.

Drugo jutro našega izleta je začela tista "zložna" pot. Grizel sem v hrib in se smerom tolažil, da se bom lahko vrnil vsak čas v dolino, ko mi bo prenumno.

Ta tolažba je nehala po prvem "prečkanju", ko nam je Tone, turistični pisatelj, obrazložil, da poti vobče ni in da moramo "prečkati steno."

Jaz sem prečkal dober skok v globino, in ko so me potegnili s palico na drugo stran stene, sem napravil čez dolino križ. Zdal nam je Tone pisatelj pojasnil, da v tem kraju vobče še ni bil in da mora iskati izhod.

Preplašeno smo ga pogledali — da, vsi trije, in meni se je zdelo dobro, da je nalimal tudi ona dva.

"Če si pa pisal!" je zagodrnjal Dobrič.

"Jaz nikoli!" je odvrnil Tone. "Tu si podpisal!" mu je vrgel "Planinski Vestnik".

"Tisto pa tel!" se je nasmejal Tone. "Morda nam bo pa stvar le prav prišla. Beri, kako je oni hodil!"

"Kdo, oni?"

"Ki je to pisal!"

Sedli smo in brali in v spisu je bil zamenjan sever z zahodom in desna stena z levo in najbrž je bila opisana druga dolina in ne naša.

"Tone se je začel smejeti na glas."

"O, ta falot!"

Ko se je umiril, nam je povedal, da je spis napisal njegov prijatelj v kavarni in ker se ni hotel podpisati, je podpisal Tona, ki je potegnil honorar, ki so ga zapili skupaj.

"Zakaj si pa nas semkaj pripeljal?"

"Da si na mestu samem ogledam, kaj sem podpisal in zapil!" je modro in važno dejal Tone. "Da ne bom po smrti tu delal pokore."

Kaj bi vam še napisal? Kako smo prišli iz tiste globeli?"

Ne spominjam se rad tiste poti. Če pa povem, da sem vrgel nahrbtnik v prepad in da so me nazadnje prepričali, da sem jaz pisal oni članek in da sem to pozabil in da je pot maščevanje zanj — potem mislim, da sem povedal dovolj. Tudi imena kraja ne povem, ker bi kdo iskal moj nahrbtnik. Zato pristavljam, da tisto o nahrbtniku ni res, da imam nahrtnik doma in da sem ženi zamolčal, da sem kupil novega.

Samo Tone, ki mi je dal svojčas ime za članek, je našel pot in mi je tudi za ta članek posodil ime.

Nenasični gost.

Znani šalivlec Sofir je bil nekoč v Berlinu povabljen na kosilo k dami, ki ni bila nič kaj radodarna. Po skromni pojedini se obrne dama k svojemu gostu in ga vpraša: "Kdaj bi radi pri meni zopet kosili, ljubi Sofir?"

"Najrajši takoj, če enkrat," odgovori prijazno Sofir.

Ona: — Zakaj pa so prav za prav ribe mutaste? — On: — Pa ti poskusi pod vodo govoriti.

NAZNANILO!

Rojakom v Waukegan in North Chicago naznanjawa, da sva odprla trgovino "FRUIT STORE" s sadjem na 10. cesti in Lenox Ave. Vsak dan sedaj bo prišel parnik iz Michigana s Concord grozdem, ter jabolka, hruške, breskve in drugo sadje bo na prodaj po zelo nizki ceni. Se toplo priporočava za obila naročila.

"Michigan Fruit Store"

10th & Lenox Ave.
Waukegan-North Chicago, Ill.
Teodor E. Berk, Prop.
Paul Trnovc, Manager.

Dobri slikarji.

V kavarni sedijo trije slikarji in se pripravajo, kdo zna bolj slikati po naravi.

Prvi pravi: "Jaz sem narisal ledeno pokrajino tako naravno, da pade toplomer pod njo, če ga približam sliki."

Drugi pravi: "To ni nič. Jaz sem naslikal na leseno desko marmar tako naravno, da se deska potopi, če jo denem v vodo."

Tretji pa pravi: "Tudi to ni nič. Jaz sem nekega moža potretiral tako naravno, da ga moram vsak teden dvakrat obrniti."

ZNIŽANA CENA KNJIG

KNJIŽEVNE MATICE S. N. P. J.

AMERIŠKI SLOVENCİ—izvirna krasna knjiga, obsega 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane.....\$3.00
SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA—selo poučna in lahka razumljiva knjiga za učenje angleščine, s dodatkom raznih kristnih informacij, stane samo.....\$1.50
ZAKON BIOGENEZE—tolmači naravne zakone in splošni razvoj knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro.....75c
PATER MALAVENTURA—V KABARETU—zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in dolivljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami.....75c
ZAJEDALCI—resnična povest in prava ilustracija doleže skrtega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki.....75c
JIMMIE HIGGINS—krasna povest, ki jo je spisal aloriti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek.....60c
ZAPISNIK 6. REDNE KONVENCIJE S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo.....15c
"HERTENICA"—drama v treh dejanjih s prologom in epilogom —mehko vezana, stane samo.....15c
"INFORMATOR"—knjižica s vsami potrebnimi podatki o S. N. P. J.—selo priporočljiva za člano—stane samo.....15c
Vse knjige skupaj vam pošljemo za \$7.00.

Pišite pošte na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

MLADINSKI LIST JE TUDI ZA ODRASLE.
ALI STE NAROČENI NANJ?

IZVRSTNA PRILIKA

Člani in članice S. N. P. J.

Sedaj lahko dobita

list Prosveta vsak dan za eno leto in knjigo AMERIŠKI SLOVENCİ, vredno \$5.00—ako nam pošljete brez odbitka svoto \$7.50.

Ali pa tri knjige: SLOV-ANGLEŠKA SLOVNICA, vredna \$2.00, ZAKON BIOGENEZE, vredna \$1.50, in PATER MALAVENTURA V KABARETU, vredna \$1.50, skupaj vrednost \$5.00 in dnevnik Prosveta za eno leto za svoto \$7.50.

Te velja za člano S. N. P. J. za vse stare in nove naročnike. Ne člani plačajo \$9.00.

Lahko dobita pol leta dnevnik Prosveta in skupno vrednosti za \$2.50 knjig, n. pr. JIMMIE HIGGINS, ZAKON BIOGENEZE, ali pa ZAJEDALCI in HERETENICO in INFORMATOR ako nam pošljete svoto \$4.00. Ne člani pošljejo \$4.50. Ali pa za \$3.00 pošljete list Prosveta in knjigo JIMMIE HIGGINS. Nečlani \$3.50.

To vse velja za stare in nove naročnike. Vse mora poslati cele svote brez odbitka. Denar in naročila pošljite na upraviteljsko na naslov:

Prosveta, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Ime
Naslov
Država Cl. družva
Pošljem \$.....

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V
TISKARSKO OBRT
SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA
CLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE
NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST MENA FOJASNILA

E. Werner:

Ob oltarju

Za "Prosveto" prevajal—A. Babec.

— Lucija! Ti si se pred menoj tresla in se me bala od trenutka, ko sva se privikar v življenje srečala; bežala si pred mano in celo najhujšega hudodelstva si me smatrala zmožnega, in vendar vem izza one ure v gorovju, da to, kar si občutila do mene, ni bilo sovraštvo in da moja ljubezen ni brezupna. Ali moreš zaupati moju, ki hoče pričeti novo življenje s prelomom prirese, ki ga je vezala na oltar? Ali hočeš deliti z menoj usodo, ki naju povesi morda navzgor, ali pa morda strmoglavi v — brezno? Ali moreš zapustiti brata in dom ter mi slediti, kamorkoli te popeljem? Moje življenje bo borba in boj? Na moji novi poti mi bodo dali občutiti svoje sovraštvo in uverjen sem, da si bom moral priboriti korak za korakom. Jaz sem se odločil, zato sem pripravljen vse to breme vzeti nase, toda ti, Lucija? Ali ne boš trepetala ob moji strani pred tako usodo in morda tudi pred — menoj?

Njegov glas je bil globok in resen. Mrka, demonska natura tega moža se ni zatajila niti v trenutku, ko je proslil roko svoje neveste; toda vedel je, da ne prosi roko otroka, ki je takrat bežal pred njim. V oni uri pred oltarjem se je v nji oglašala žena, in smrtni strah, ki ga je doživela zadnje dni, je pripomogel k njeni dozoritvi. Zato je bil pogled, a katerim ga je zdaj pogledala, arčno vdan pogled žene, ki se udaja izvoljencu svojega srca.

— Večraj sem te smatrala še krivim, Bruno! Bila sem skoraj prepričana, da je padel grof od tvoje roke in a popolno gotovostjo tega nisem trepetala, ko sem naslonila glavo na tvoje prsi. Kakšno jamstvo še zahtevaš? Mislim, da je moja ljubezen do tebe v onem trenutku prestala najtežjo preizkušnjo.

S strastno kretnjo je potegnil Bruno deklenco na svoje prsi in v vročem poljubu so se privikar našla njuna usta. Prav je imela: preizkušnja je bila prestana, in s tem spoznanjem se je naselila v menihovo srce neizrečena olajšava. V tem trenutku je čutila, da je padla poslednja barikada, ki se je dvigala med njim, katoliškim svečenikom, in najslajšim, kar veže na svetu medsebojno ljudi: ženo in družino!

Pretekla so tri leta. Drama, ki se je odigrala pred tremi leti, se ni dala tako naglo pozabiti, kakor so želeli v samostanu. Če bi bili udeleženci manj vplivni ljudje, bi bila morda že davno pozabljena, toda ime in vpliv grofa Raneka, stališče prelata in vsakovrstne verzije o odnošajih mladega patra Benedikta do Ranekove rodbine, vse to je izvažalo toliko pozornosti, da se je stvar razvedela tudi v rezidenci. Od tam je dobila odziv po vsej deželi, in okoliščina, da se težko pričakovana obravnava v resnici ni vršila, je razdražila že itak razburjene duhove do skrajnosti. Domnevanje, da bo storil benediktinski red vse, da prepreči javno obravnavo, ki bi morala biti v sedanjem času naravnost porazna zanj, se je izkazalo kot resnično. Prior je res pri slededem zaslišanju prekal vsako besedo, ki jo je takrat izgovoril, toda s tem so se dali le malotestilni preleptili. Ko je potem prior, preden je imel biti oddan posvetnim oblastim, ubegnil iz samostana in se bila vsa polsvedovanja za njim zamen, ker se je nahajal najbližje do davno na varnem za zidovjem kaknega oddaljenega samostana, tedaj se je naperila ost ljudske jeze proti opa-

tu. Ta je kmalu izprevidel, da mu je nemogoče vzdržati svoje stališče napram valu razburjenega javnega mnenja. Vedel je, da postavlja s tem na kocko ugled, da, celo samo eksistenco samostana, zato se je končno težkoga srca odločil, da se odstrani. Rim ima dovolj visokih cerkvenih mest za duhovnika, ki se je njemu, Rimu, v dobro žrtvoval; da bi upokojil moža, čigar karakter in duh sta se že ponovno izkazala, na to ni bilo niti misliti. Prelat je bil pozvan v Rim, kjer mu je bilo podeljeno visoko cerkveno dostojanstvo in njegovo delokrožje je bilo zdaj ob Tiberi.

V samostanu pa so menihi izvolili svojim opatom patra Evzebijsa, toda kmalu se je izkazalo, da se moč njegove osebnosti niti izdaleka ne more meriti z ono prejšnjega opata. Novi opat, srednje nadarjen in cerkvi zvesto udan služabnik, ni imel niti malo onega duha in energije, ki je odlikovala njegovega prednika. On vsekakor ni bil mož, ki bi bil mogel izlečiti rane, ki so bile zadane samostanu v zadnjem času. S staro slavo samostana je bilo pri kraju.

Privikar po treh letih je prišel zdaj grof Ranek na svoj grad. Prispel je nepričakovano in nenadoma, spremljan samo po služabniku, in ukazal je, naj se njegov prihod kolikor mogoče zamolči, ker ni imel namena navezati nikakih odnošajev s svojo sosesčino za časa svojega bivanja v kraju.

Grof je sedel v svoji sobi pred pisalno mizo, na kateri je ležalo odprto pismo, ki je pravkar dospelo iz Rima. V zadnjih letih se je zelo postaral; lasje so mu osiveli, obličje se mu je nagubalo in v obeh je gasil nekdanji žar. Svoje oči imel uprte v pismo, ki mu ga je pisal brat iz Rima:

— Nad tvojim molkom bi se bil pritoževal, če ne bi vedel, da sva se drug drugemu že davno odtujila. Vem, ti bi mi bil pripravljen odpustiti vse, celo Bogomirovo smrt, katero sem nevede zakrivil, toda, da sem hotel dvigniti svojo roko nad Bruna, tega pa mi ne moreš odpustiti nikoli. Naj bo! Ona nesreča me je stala več, kakor samo izgubo bratovske ljubezni!

Kar čujem o samostanu, me ne preseneča, čeprav me boli, ko vidim v razpadu stvarstvo, ki čigar stvaritvi sem posvetil dolgih trideset let svojih najboljših moči. Menihom imponira samo močna in silna roka, ki jih zna držati na vajetih. In to roko, ki bi jih znala voditi, ima samo eden, ta pa je sedaj v taboru naših sovražnikov. Po krivici me boš dožlil, da sem ga sovražil. Jaz ga nisem nikoli sovražil, celo tedaj ne, ko sem ga sklenil žrtvovati; v zadnjih treh letih pa sem se naučil ga občudovati. Če sa vsega nisemo storili, da mu onemogočimo njegovo pot, on pa je pohodil vse, kar mu je stopilo na pot ter se dvignil do višine, o kateri bi bila še samo misel, da ga strmoglavimo; smešna. Da ga je pozvala univerza v Š., ki nam je bila že odnekaj trn v peti, in da so ga tam s tako oduševljenostjo sprejeli, dokazuje, kako brezmočni smo postali v deželi, kjer je bila nekdanj naša beseda ukaz. Bolj očito nam niso mogli napovedati vojne, kakor s tem, da so tega moža dvignili na tako visoko mesto.

Kaj so s njim pridobili, to vem najbolje jaz, zakaj jaz sem videl to moč v njeni rasti in razmahu in še sedaj ne morem preboleti, da je ta sila izgubljena cerkvi. Bogomir je bil slab, pomehkužen otrok svoje neznačne matere, Bruno pa je bil kri naše krvi; če v svojem ponosu stokrat zavrne naše ime, je vendar dokazal, da je prištni Ranek!

(Dolje prihajajo.)